

МИТНІ РИЗИКИ: ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

CUSTOMS RISKS: APPROACHES TO INTERPRETATION AND CLASSIFICATION

Федоришина Л.М.

доктор економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу дослідження митних ризиків,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

Fedoryshyna Larysa

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Research Fellow, Department of research of customs risks,
Scientific and Research Center of Customs Affairs
Research Institute of Fiscal Policy
of the University of the State Fiscal Service of Ukraine

На основі проведеного аналізу встановлено, що в науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування поняття «митний ризик», що пояснюється перш за все поліаспектністю поняття «ризик». Можна виділити такі підходи до трактування сутності митного ризику, як ймовірність/вірогідність порушень митних правил, реалізації митної загрози, недотримання митного законодавства тощо; втрата/небезпека втрати; поєднання ймовірності порушень та негативних наслідків. Обґрунтовано, що найбільш вдалим є останній підхід до трактування поняття «митний ризик», який характеризує поєднання ймовірності порушення норм митного та інших суміжних галузей законодавства з отриманими внаслідок цього втратами (митною шкодою). Митні ризики в цьому разі можна розглядати у трьохвимірній моделі: ризик як можливість, ризик як небезпека, ризик як невизначеність. Узагальнено ознаки для класифікації видів митних ризиків.

Ключові слова: ризики, втрати, загроза, ймовірність, митний ризик, різновиди митних ризиків.

На основе проведенного анализа установлено, что в научной литературе отсутствует единый подход к трактовке понятия «таможенный риск», что объясняется прежде всего полиаспектностью понятия «риск». Можно выделить такие подходы к трактовке сущности таможенного риска, как: вероятность нарушения таможенных правил, реализации таможенной угрозы, несоблюдения таможенного законодательства и т. д.; потеря/опасность потери; сочетание вероятности нарушения и негативных последствий. Обосновано, что наиболее удачным является последний подход к трактовке понятия «таможенный риск», который характеризует сочетание вероятности нарушения норм таможенного и других смежных отраслей законодательства с полученными в результате этого потерями (таможенным вредом). Таможенные риски в этом случае можно рассматривать в трехмерной модели: риск как возможность, риск как опасность, риск как неопределенность. Обобщены признаки для классификации видов таможенных рисков.

Ключевые слова: риски, потери, угроза, вероятность, таможенный риск, разновидности таможенных рисков.

The growth of the rate of development and volume of international trade and the integration of Ukraine into the world economy has led to an increase in the number of risks and increase their level. In particular, the uncertainty of the external and internal environment of the organization and functioning of economic entities ensures the emergence of risk as a consequence of the movement of goods and vehicles across the customs border. The following methods of scientific research are used: analytical and monographic; tabular; abstract and logical. In the scientific literature there is no single approach to the interpretation of the concept of «customs risk», which is explained, first of all, by the multidimensionality of the concept of «risk» on the basis of the analysis was established. The following approaches to the interpretation of the essence of customs risk can be distinguished, such as: probability / probability (violations of customs rules, the implementation of the customs threat, non-compliance with customs legislation, etc.); loss / risk of loss; a combination of the probability of violations and negative consequences. The most successful is the last approach in the interpretation of the concept of “customs risk” which characterizes the combination of

the probability of violation of the norms of customs and other related branches of legislation with the resulting losses (customs damages) was substantiated. Custom risks in this case can be seen as three-dimensional model – a risk as possible, as the risk of danger and risk as uncertainty. Structurally the concept of «customs risk» in the legislation considered by us countries are similar, brief and concise and meet the philosophy of the Kyoto Convention it is revealed. General characteristics for classification of types of customs risks are summarized. The results of the study develop theoretical and methodological basis for studying the riskiness in the customs business, in particular regarding the essence of the concept of “customs risk”, the classification of its types, and may be the basis for further scientific work in this direction.

Key words: risks, losses, threat, probability, customs risk, types of customs risks.

Постановка проблеми. Нарощування темпів розвитку та обсягів міжнародної торгівлі, зростання рівня конкуренції на світовому ринку, інтеграція України до світової економіки привели до збільшення кількості ризиків та підвищення їхнього рівня. Зокрема, невизначеність зовнішнього та внутрішнього середовища організації й функціонування економічних суб'єктів забезпечує появу ризику як наслідку переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон. Фактично ризик пов'язаний з усіма сферами людської діяльності в процесі суспільної взаємодії та досягнення відповідних цілей, проте під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів особливо він проявляється в митній справі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сутності митних ризиків, визначення підходів до їх класифікації, а також різні аспекти процесу управління ризиками в митній справі висвітлені в роботах таких науковців, як І.Г. Бережнюк, В.В. Булана, І.В. Несторішен, П.В. Пашко, П.Я. Пісной, Є.М. Рудніченко, Т.В. Руда, С.С. Терещенко, В.А. Туржанський.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковому доробку цих вчених, вважаємо, що за умов мінливості зовнішнього середовища та інституційних змін ці питання не втрачають своєї актуальності.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті полягає в узагальненні підходів до трактування сутності поняття «митний ризик» та систематизації ознак класифікації різновидів митних ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений нами аналіз наукової літератури показав, що однозначного трактування дефініції «митний ризик» у науковій літературі немає (табл. 1), що пояснюється поліаспектністю самого поняття «ризик».

Отже, можемо констатувати, що в науці склались декілька підходів до тлумачення поняття «митний ризик», що цілком логічно з огляду на те, що єдиного підходу до понять «ризик» і «митна справа» також немає. Митний ризик здебільшого розглядають як:

- ймовірність/вірогідність порушень митних правил, реалізації митної загрози, недотримання митного законодавства тощо;
- втрату/небезпеку втрати;

– поєднання ймовірності порушень та негативних наслідків.

Останній підхід (причинно-наслідковий) до трактування поняття «митний ризик» нам найбільше імпонує, адже ризикові ситуації можуть привести також до позитивного результату, наприклад в разі вибору правильного рішення, тому акцент зміщується в бік поєднання ймовірності порушення норм митного та інших суміжних галузей законодавства з отриманими внаслідок цього втратами (митною шкодою). Митні ризики в цьому разі можна розглядати у трьохвимірній моделі: ризик як можливість, ризик як небезпека, ризик як невизначеність. Так, завдяки ідентифікації митних ризиків та автоматизації цього процесу з'являється можливість запобігання втратам (у вигляді недоотримання чи мінімізації митних платежів, ймовірного порушення митних правил), тому митний ризик проявляється як можливість. Якщо ж виявлено порушення митних правил, недотримання митного законодавства, митний ризик набуває ознак небезпеки, оскільки наслідки цього для держави є негативними. Водночас недостатньо повна ідентифікація всіх видів митних ризиків приводить до певної невизначеності стосовно можливості запобігання митним ризикам чи максимально можливої мінімізації їх наслідків.

Отже, у зв'язку з цим слід назвати низку особливостей митного ризику:

- наявність негативних наслідків;
- стабільний або прогресуючий характер наслідків;
- мінімальний поріг настання ймовірності порушення митного законодавства;
- мінливість;
- суб'єктивно-об'єктивна природа оцінювання.

Як зазначається у джерелі [22, с. 94], митний ризик можна розглядати як:

- економічну (фінансову) категорію з урахуванням фінансових результатів;
- категорію відхилення від мети (з огляду на можливе порушення запланованого ходу подій);
- ймовірнісну категорію (з урахуванням можливості настання несприятливих подій).

Щодо законодавчо закріпленого визначення поняття «митний ризик», то тут можна навести такі види (табл. 2).

Як бачимо, структурно поняття митного ризику в законодавстві розглянутих нами країн

Таблиця 1

Трактування поняття «митний ризик» в науці

Автор (автори)	Тлумачення поняття
<i>Україна</i>	
С.С. Терещенко (2000 рік) [1]	Митний ризик – ймовірність наявності контрабандних товарів або порушень митних правил під час здійснення процедур митного контролю та митного оформлення вантажів.
А.П. Рум'янцев, Н.С. Рум'янцева (2004 рік) [2]	Під митними ризиками розуміють втрати, пов'язані з укладенням зовнішньоекономічного договору, способом проведення грошових розрахунків за товари та послуги, перевезенням товару від продавця до покупця, а також способами та формами проведення процедур митного оформлення товару або послуги.
П.Я. Пісной (2008 рік) [3]	Митний ризик – це ймовірність реалізації певної митної загрози з прогнозованим або непрогнозованим можливим збитком, а також її можливих наслідків у митній галузі.
П.В. Пашко (2010 рік) [4]	Митний ризик – це кількісна величина митного виклику у вигляді певної оцінки чи ймовірності реалізації наявної або потенційної митної загрози щодо усвідомленої можливості виникнення митної шкоди, при цьому ймовірність реалізації загрози має збалансовано розраховуватися на підставі комплексного оцінювання показників ймовірності реалізації конкретної загрози як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі.
С.В. Галько, С.С. Терещенко, Ф.Г. Клян (2010 рік) [5]	Митний ризик – ступінь ймовірності недотримання законодавства України, що стосується товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.
О.П. Борисенко (2012 рік) [6]	Митний ризик є небезпекою втрати з вини іншого суб'єкта чи контрагента або через зміну політичної, економічної та іншої ситуації в країні партнера.
Г.О. Кулик (2012 рік) [7]	Митний ризик – це недотримання митного законодавства, що завдає шкоди інтересам держави та суспільства, захист яких є головним завданням митної служби.
«Митна енциклопедія» (І.Г. Бережнюк та інші науковці) (2013 рік) [8, с. 330]	Ризик у митній справі – це ймовірність недотримання вимог законодавства України щодо державної митної справи. Таке визначення фактично відповідає підходу до загального визначення ризику як можливості недосягнення поставлених цілей управління, адже одним з основних завдань органів доходів та зборів, зокрема в Україні, є контроль за дотриманням законодавства з питань митної справи.
І.Г. Бережнюк, А.І. Брендак, В.В. Булана (2014 рік) [9, с. 25]	Митний ризик – вірогідність недодержання або порушення норм вітчизняного митного законодавства й порядку ведення операцій зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання, що спричиняє виникнення митної шкоди.
А.Д. Войцещук (2014 рік) [10]	Митний ризик – ймовірність недодержання законодавства України щодо митної справи.
Ю.Д. Кунєв, Л.В. Ващенко (2014 рік) [11]	Митний ризик – ймовірно можлива небезпека втрат (збитків або шкоди) для суспільства (громадян), держави, торгівлі, промисловості під впливом загроз недотримання митного законодавства України та від реалізації неправильного рішення митними органами.
В.Й. Титор (2015 рік) [12]	Митний ризик – це поєднання ймовірності порушення митного законодавства та його негативних наслідків.
О.П. Федотов (2016 рік) [13]	Митний ризик – ймовірність недотримання або порушення норм митного законодавства та порядку ведення операцій зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання, що завдає митної шкоди.
О.В. Комаров (2017 рік) [14, с. 35]	Митний ризик – порушення норм митного та відповідних галузей національного й міжнародного законодавства, які регулюють пов'язані з митними правовідносинами, що створює небезпеки державним та суспільним інститутам й інституціям.
<i>Російська Федерація</i>	
О.О. Каульбарс (2007 рік) [15]	Митний ризик пов'язаний передусім з можливими порушеннями митного законодавства в процесі митного контролю під час випуску товарів (а також податкового, валютного або іншого законодавства у сфері митної справи).
М.М. Брєєва (2007 рік) [16, с. 116]	Ризик у митній справі – ймовірність порушення законодавства Російської Федерації, контроль за виконанням якого покладено на митні органи.

Г.П. Бойко (2008 рік) [17]	Митний ризик – це можливість неотримання/недоотримання митною системою належних до сплати митних платежів.
І.В. Соловійова (2008 рік) [18]	Митний ризик – поєднання вірогідності порушення митного законодавства та його негативних наслідків.
С.А. Хапілін (2008 рік) [19]	Митний ризик – невизначеність щодо досягнення цілей митного адміністрування в результаті впливу факторів, пов'язаних з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон, які проявляються у вигляді неповного надходження митних платежів у федеральний бюджет або інших втрат.
В.Г. Морозов, В.А. Останін (2012, 2013 роки) [20; 21]	Митний ризик – кон'юнкція небезпеки (потенційної можливості порушення митних правил) та вірогідності настання ризикової події, обумовленої наявністю цього порушення.

Джерело: узагальнено на основі джерел [1–21]

Таблиця 2

Нормативно закріплені дефініції поняття «митний ризик» в різних країнах

Країна (країни)	Визначення
Україна	Ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи [23].
Російська Федерація	Потенційна ймовірність недотримання митного законодавства [24].
Республіка Молдова	Вірогідність недотримання чинного законодавства Республіки Молдова [25].
Республіка Білорусь	Оцінена митними органами можливість недотримання митного законодавства [26].
Республіка Азербайджан	Ймовірність невиконання вимог митного законодавства [27].
Казахстан	Ступінь ймовірності недотримання митного законодавства Республіки Казахстан, яке може привести до збитків для держави [28].
Митний союз Білорусії, Казахстану та Росії	Ступінь ймовірності недотримання митного законодавства Митного союзу та (або) законодавства держав-членів Митного союзу [29].
ЄС	Вірогідність настання події, яка може виникнути під час увезення, вивезення, транзиту або кінцевого використання товарів, що переміщуються між митною територією Співтовариства та країнами або територіями за межами цієї території, а також за належності товарів, які не мають статусу товарів Співтовариства. Це може мати один з наслідків: – перешкода правильному вжиттю заходів Співтовариства або державних заходів; – порушення фінансових інтересів Співтовариства та його держав-членів; – виникнення загрози безпеці та надійності Співтовариству, а також його мешканцям, здоров'ю людей, тварин або рослин, екології або споживачам [30].

Джерело: складено на основі джерел [23–30]

схожі між собою; є стислими та лаконічними, а також відповідають філософії Кіотської конвенції. У законодавстві України, Російської Федерації, Молдови, Білорусі, Азербайджана йдеться про ймовірність/можливість недотримання митного законодавства країни, а лише в законодавстві Казахстану вже йдеться про наслідки («яке може призвести до збитків для держави»). У Митному кодексі ЄС також зазначено про можливі наслідки за рахунок настання певної події («перешкода правильному вжиттю заходів Співтовариства або державних заходів; порушення фінансових інтересів Співтовариства та його держав-членів; виникнення загрози безпеці й надійності Співтовариству, а також його мешканцям, здоров'ю людей, тварин або рослин, екології або споживачам»).

Варто зауважити, що в Наказі Державної митної служби України «Про затвердження Порядку

розроблення профілів ризику» від 22 грудня 2010 року № 1514 (у редакції Наказу Держмитслужби від 11 січня 2012 року № 22) було подано таке визначення поняття «митний ризик»: це кількісна величина митного виклику у вигляді визначеної оцінки або ймовірності реалізації діючої чи потенційної митної загрози в зовнішньоекономічній діяльності, митних співвідношеннях та в галузі митної справи щодо усвідомленої можливості виникнення митної шкоди. При цьому митна шкода – це оцінені наслідки дійсних, фактичних або можливих небажаних негативних економічних та соціальних втрат, що виникають у результаті митних викликів у галузі митної справи та можуть мати як вартісну, так і загальну ситуаційну експертну оцінку втрат, збитку, вжитих заходів або робіт з ліквідації небажаних негативних наслідків та додаткових витрат для їх попередження тощо [31]. Проте в Наказі Мініс-

Таблиця 3

Класифікація митних ризиків

Класифікаційна ознака	Різновиди митних ризиків
За фактом виявлення	– Виявлений ризик; – потенційний ризик.
За цілями митного контролю	– Ризик несплати митних платежів; – ризик зниження митної вартості товарів; – ризик незаконного ввезення товарів; – ризик недостовірного декларування товарів.
За характером розвитку системи	– Закономірний; – випадковий.
За сферою поширення	– Загальнодержавний; – регіональний.
За часом функціонування	– Довготривалий; – середньотривалий; – короткотривалий.
За частотою прояву	– Систематичний; – несистематичний (епізодичний).
За характером виявлення	– з високим рівнем спрацювання; – з низьким рівнем спрацювання.
За причинами виникнення	– Суб'єктивний; – об'єктивний.
За належністю товарів	– Ризики, пов'язані з обігом іноземних товарів; – ризики, пов'язані з обігом вітчизняних товарів.
За об'єктами аналізу ризику	– Характеристики товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; – характер зовнішньоекономічної операції зовнішньоекономічної операції; – характеристика суб'єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічній операції.
За можливістю прогнозування	– Прогнозований; – частково прогнозований; – непрогнозований.
За суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності	– Ризик експортера; – ризик імпортера; – ризик перевізника; – ризик митного брокера.
За напрямом переміщення товарів	– Експортний; – імпортний; – транзитний.
За складовими митної безпеки	– Фіскальний; – терористичний; – економічний.
За джерелами ризику	– Ризик, джерелом виникнення якого є суб'єкти ЗЕД; – ризик, джерелом виникнення якого є митні органи.
За суб'єктом оцінювання ризиків	– Митний ризик в державній митній справі; – митний ризик суб'єкта господарювання.
Залежно від виду порушень митного законодавства та нормативно-правових актів, що регулюють ситуацію	– Митні ризики економіко-правових порушень; – митні ризики правопорушень; – сукупний митний ризик.
Залежно від ступеня автоматизації виявлення ризиків за допомогою профілів	– Ризики, які автоматично виявляються, індикатори яких повною мірою формалізуються; – ризики, які виявляються в автоматизованому (частково автоматичному) режимі, тобто з урахуванням рішення посадової особи за результатами самостійно проведеної перевірки неформалізованих індикаторів; – неформалізовані ризики, тобто ризики, які виявляються виключно уповноваженою посадовою особою (за якими технічно неможливо формалізувати індикатори).

Залежно від етапу митного контролю	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики, здійснення яких є можливим в пунктах пропуску через державний кордон; – ризики, виникнення яких можливе під час переміщення товарів та транспортних засобів під митним контролем від митниці відправлення до митниці призначення; – ризики, виникнення яких можливе за тимчасового зберігання товарів та транспортних засобів під митним контролем; – ризики, виникнення яких можливе за митного оформлення; – ризики, що виникають після митного контролю та митного оформлення.
Залежно від особливостей переміщення певним видом транспорту	<ul style="list-style-type: none"> – Авіаційні; – морські; – сухопутні.
Залежно від рівня ризику	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики високого рівня; – ризики низького рівня.
За наслідками, які впливають на досягнення цілей органів доходів та зборів	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики недоотримання митних платежів, пов'язані з неправильним визначенням коду, митної вартості та країни походження товарів; – ризики спотворення митної статистики; – ризики контрабанди та порушення митних правил; – ризики безпеки та захисту суспільства тощо.
За державними функціями органів доходів та зборів	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики зниження якості послуг з митного оформлення (пов'язані з такими характеристиками, як швидкість, доступність, простота та прозорість надання послуг); – ризики зниження якості митного контролю (пов'язані з можливістю потрапляння у вільний обіг товарів, які завдають шкоду інтересам суспільства та держави).
За процедурами	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики митного контролю; – ризики митного оформлення; – ризики декларування.
За митними режимами	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики імпорту; – ризики експорту; – ризики транзиту тощо.
За оподаткуванням	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики класифікації та кодування товарів; – ризики визначення країни походження товарів; – ризики Інкотермс; – інші ризики митної вартості.
За ступенем керованості	<ul style="list-style-type: none"> – Контрольовані; – неконтрольовані.
За ступенем контролю	<ul style="list-style-type: none"> – Ризики червоного коридору; – ризики зеленого коридору.

Джерело: узагальнено за джерелами [33; 34, с. 88; 35; 36, с. 40–41; 37, с. 27; 38, с. 96; 39]

терства фінансів України «Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» від 31 липня 2015 року № 684 з огляду на майбутнє створення Державної фіскальної служби України визначення поняття митних ризиків уже відсутнє, натомість знаходимо таке трактування поняття «фіскальні ризики»: це ризики, виявлення яких спрямоване на недопущення мінімізації сплати податків і зборів, митних та інших платежів під час здійснення зовнішньоекономічних операцій [32].

Вищесказане зумовлює необхідність здійснення класифікації митних ризиків. Так, у науковій літературі є багато різновидів митних ризиків. Основні ознаки для класифікації узагальнено в табл. 3.

Варто зазначити, що С.Е. Тамразян [36, с. 41] за напрямом часу виділяє безстрокові, або постійні, ризики, дія яких необмежена в часі (наприклад, ризик контрабанди зброї та боеприпасів в пунктах пропуску через державний кордон країни), і строкові, тобто ті, що характеризуються часовою обмеженістю (наприклад, ризик, обумовлений сезонною зміною ставки ввізного мита на певний товар).

Строкові ризики, як зазначає автор, можна поділити на короткострокові (мають термін дії не більше 1 місяця), середньострокові (тривалість їх дії становить 1–3 місяці) та довгострокові (з терміном дії понад 3 місяців, але не більше 1 року); цей поділ, як бачимо, відповідає наведеній нами ознаці класифікації митних ризиків «за часом функціонування» (табл. 3).

Водночас Г.О. Кулик, враховуючи запропоновану С.С. Терещенком диференціацію митних режимів [40], вважає за доцільне митні ризики класифікувати відповідно до митного режиму, у який заявляється товар, таким чином:

– ризики, пов'язані з митними режимами, що передбачають перехід права власності на товар (імпорт, експорт, реімпорт, реекспорт);

– ризики, пов'язані з митними режимами, що передбачають надання послуг щодо товарів (транзит, митний склад, переробка на митній території України, переробка за межами митної території України);

– ризики, пов'язані зі спеціальними митними режимами (тимчасове ввезення (вивезення), магазин безмитної торгівлі, спеціальна митна зона);

– ризики, пов'язані з винятковими митними режимами (знищення або руйнування, відмова на користь держави) [38, с. 96].

Також автор зазначає, що всі митні ризики можна поділити таким чином.

1) Залежно від суб'єкта:

– ризики, пов'язані з діяльністю митних органів (фактично спричинені ризиками в управлінні митною службою, їх доцільно розглядати відповідно до основних складників та напрямів забезпечення управління, таких як правова, фінансова, кадрова, інформаційна та матеріально-технічна);

– ризики, пов'язані з діяльністю суб'єктів ЗЕД, митних брокерів, перевізників, власників митних складів, складів тимчасового зберігання

та поведінкою громадян під час перетину кордону [38, с. 95].

2) Залежно від об'єкта:

– ризики документальних джерел, що пов'язані з неповнотою, невідповідністю чи недостовірністю відомостей, зазначених у документах, що подаються до митного органу;

– ризики фізичних джерел, пов'язані з товарами та транспортними засобами, якими вони переміщуються.

У Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року [41] зазначається про розподіл ризиків на фіскальні ризики та ризики безпеки. Вважаємо, що в цьому контексті найдоцільніше їх розглядати, адже фіскальні ризики пов'язані з недоотриманням митних платежів (не наповненням держбюджету), а безпекові ризики – з ймовірністю переміщення через митний кордон України заборонених товарів, порушенням митних правил.

Висновки. Таким чином, у статті проведено аналіз підходів, наявних в наукових джерелах, до трактування сутності поняття «митний ризик», що дало змогу виділити декілька основних з них; натомість у законодавстві проаналізованих країн визначення поняття схожі між собою, стислі й лаконічні, а також відповідають філософії Кіотської конвенції. Крім того, узагальнено ознаки класифікації різновидів митних ризиків, що може бути підґрунтям для їх подальшої систематизації й чіткої ідентифікації, особливо в умовах застосування системи управління ризиками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Терещенко С.С. Митний контроль. Алгоритм аналізу факторів ризику під час митного контролю. Основні методи шахрайства під час транзиту. *Вісник Академії митної служби України*. 2000. № 3. С. 3–12.
2. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 377 с.
3. Пісной П.Я. Митна політика та актуальні проблеми економічної та митної безпеки України на сучасному етапі. *Ризики в зовнішньоекономічній діяльності* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ, 2008. С. 14–17.
4. Пашко П.В. Умови та чинники забезпечення митної безпеки. *Митна справа*. 2010. № 1 (67). С. 5–16.
5. Терещенко С.С., Галько С.В. Правова основа формування системи аналізу ризиків як інструмент вдосконалення технології здійснення митних процедур. *Митна безпека. Серія: Право*. 2010. № 2. С. 26–35.
6. Борисенко О.П. Удосконалення державних механізмів управління митними ризиками при реалізації зовнішньоекономічної політики. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія: *Державне управління*. 2012. Т. 202. Вип. 190. С. 158–163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_202_190_28 (дата звернення: 20.04.2019).
7. Кулик Г.О. Митні ризики та ризики в управлінні системою Державної митної служби України: сутність та співвідношення. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 4 (15). С. 167–174.
8. Бережнюк І.Г. та ін. Митна енциклопедія : у 2 т. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. Т. 2. 536 с.
9. Бережнюк І.Г. та ін. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика : монографія. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. 288 с.
10. Войцещук А.Д. Вплив інституційних реформ системи митного регулювання на ефективність діяльності митних органів. *Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур* : збірник тез науково-практичної заочної конференції (м. Хмельницький, 25 вересня 2014 року). Хмельницький : Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2014. С. 26–30.
11. Кунєв Ю.Д., Ващенко Л.В. Система управління ризиками в митній справі: сутність і зміст. *Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур* : збірник тез науково-практичної заочної конференції (м. Хмельницький, 25 вересня 2014 року). Хмельницький : Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2014. С. 21–23.

12. Титор В.Й. Митний ризик як ключовий елемент системи ризик-менеджменту в митній галузі. *Фінансово-банківські та адміністративні послуги: проблеми управління та перспективи розвитку* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 12–13 листопада 2015 року). Тернопіль : Астон, 2015. С. 210–212.
13. Федотов О.П. Адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи: теорія та практика : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Одеса, 2016. 457 с.
14. Комаров О.В. Механізми адміністрування митних ризиків в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності : дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 ; Університет митної справи та фінансів. Дніпро, 2017. 198 с.
15. Каульбарс А.А. Разработка эконометрической модели прогнозирования рисков недостоверного декларирования товаров : автореф. дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.13. Москва, 2007. 23 с.
16. Бреева М.М. Система управления рисками как основной метод таможенного администрирования в условиях вступления в ВТО. *Вопросы современной науки и практики*. 2007. № 1. С. 115–120.
17. Бойко А.П. Совершенствование управления таможенным контролем с учетом факторов риска : дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05. Москва, 2008. 151 с.
18. Соловьева И.В. Сущность таможенного риска и его роль в условиях современной концепции таможенного регулирования. *Вестник Ростовского государственного экономического университета «РИНХ»*. 2008. № 2. С. 334–343.
19. Хапилин С.А. К вопросу о фискальных рисках таможенного администрирования. *Вестник Ростовского государственного экономического университета «РИНХ»*. 2008. № 1. С. 132–137.
20. Останин В.А. Таможенные риски: модель формирования и управления. *Таможенное взаимодействие, экономические связи и правовое регулирование в Азиатско-Тихоокеанском регионе и Таможенном союзе* : сборник материалов международной научной конференции (г. Владивосток, 18–21 сентября 2012 года). Владивосток : РИО ВФРТА, 2012. С. 174–178.
21. Морозов В.Г., Останин В.А. Управление рисками в селективном таможенном контроле : монография. Владивосток : РИО Владивостокского филиала Российской таможенной академии, 2013. 164 с.
22. Шевчук О.А. Системы управления рисками как средство повышения эффективности таможенного контроля. *Наука*. 2013. № 1 (76). С. 90–96.
23. Митний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 13 березня 2012 року № 4495-VI (зі змінами), ст. 361 гл. 52. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/rozdil-11/glava-52> (дата звернення: 22.04.2019).
24. Таможенный кодекс Российской Федерации. *Собрание законодательства РФ*. 2003. № 22.
25. Об утверждении Концепции системы управления рисками в Таможенной службе : Постановление Правительства Республики Молдова от 3 ноября 2005 года № 1144. URL: http://www.customs.gov.md/files/acte/legi_ru/Risk.doc (дата звернення: 21.04.2019).
26. Таможенный кодекс Республики Беларусь от 4 января 2007 года № 204-3. URL: <http://pravo.by/main.aspx?guid=4061&p0=2007&p1=17> (дата звернення: 23.04.2019).
27. Таможенный кодекс Азербайджанской республики от 20 сентября 2011 года № 200. URL: <http://www.customs.gov.az/uploads/customs%20code.pdf> (дата звернення: 22.04.2019).
28. Таможенный кодекс Республики Казахстан от 5 апреля 2003 года № 401-2. URL: <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=02778&ogl=all> (дата звернення: 20.04.2019).
29. Таможенный кодекс Таможенного союза. Москва : СофтИздат, 2010. 416 с.
30. Таможенный кодекс ЕС от 2008 года № 450. URL: <http://kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/dccatalog/list?currDir=47240> (дата звернення: 23.04.2019).
31. Про затвердження Порядку розроблення профілів ризику : Наказ Державної митної служби України від 22 грудня 2010 року № 1514 (у редакції Наказу Держмитслужби від 11 січня 2012 року № 22). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1514342-10?find=1&text=%EC%E8%F2%ED%E8%E9+%F0%E8%E7%E8%E8> (дата звернення: 24.04.2019).
32. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю : Наказ Міністерства фінансів України від 31 липня 2015 року № 684. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15?find=1&text=%EC%E8%F2%ED%E8%E9+%F0%E8%E7%E8%E8> (дата звернення: 21.04.2019).
33. Рудніченко Є.М., Несторишен І.В. Класифікація ризиків у митній справі. *Митна безпека*. 2012. № 1–2. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/2034/3/2.pdf> (дата звернення: 23.04.2019).
34. Бережнюк І.Г., Джумурат О.В. Систематизація класифікаційних ознак митних ризиків. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2013. Вип. 4 (41). С. 85–89.
35. Дианова В.Ю., Морозова О.Н. Система управления рисками в международной и российской таможенной практике. *Таможенная политика России на дальнем востоке*. 2007. № 2. С. 49–58.
36. Тамразян С.Э. Таможенные риски: основные виды и подходы к классификации. *Академический вестник Ростовского Филиала Российской таможенной Академии*. 2016. № 2 (23). С. 37–43.
37. Ширкунова Н.В. Управление рисками в таможенном контроле : дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05. Москва, 2005. 151 с.

38. Кулик Г.О. Класифікаційна модель системи ризиків у митній службі України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. № 2. С. 91–98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadi_2012_2_14 (дата звернення: 24.04.2019).

39. Кривовата К.В. Аналіз вітчизняних реалій функціонування митної системи України в умовах ризиковості. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Ч. 2. С. 288–291.

40. Терещенко С.С. Основи ризик-менеджменту в митній справі та зовнішньоекономічній діяльності. Одеса : Пласке, 2012. 504 с.

41. Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року : схвал. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 978-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80> (дата звернення: 22.04.2019).